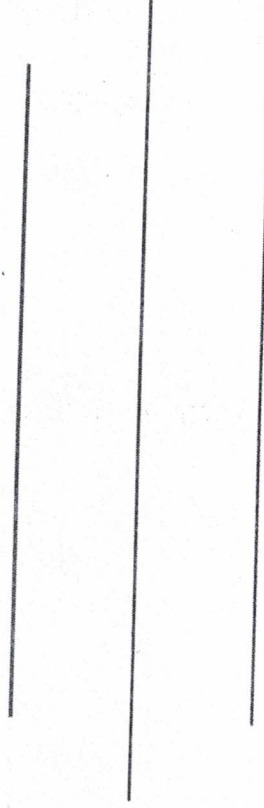

प्रणाली सुधार, विस्तार तथा मर्मत सम्भार तथा अन्य योजना कार्यान्वयन मापदण्ड, २०८३

गण्डकी प्रदेश सरकार
ऊर्जा, जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय
पोखरा

स्वीकृत मिति : २०८३/०४/२६

ई. देवराज निरीला
प्रदेश सचिव

प्रणाली सुधार, विस्तार तथा मर्मत सम्भार योजना कार्यान्वयन मापदण्ड, २०८३

प्रस्तावना: गण्डकी प्रदेश सरकारको खानेपानी, सिंचाइ र ऊर्जा क्षेत्रमा संचालित आयोजनाको आवश्यकता र औचित्यको आधारमा मर्मत-सम्भार तथा सेवा विस्तार र सुधार गरी सेवा-सुबिधा नियमित, भरपर्दो र दिगो रूपमा प्राप्त गर्नका लागि वार्षिक विकास कार्यक्रमको प्रणाली सुधार, विस्तार तथा मर्मत सम्भार आयोजना बजेट शीर्षकमा समावेश भएका आयोजनालाई व्यवस्थित र किफायती रूपमा कार्यान्वयन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्बन्धी एकीकृत कार्यविधि, २०८१ को दफा ४१ को अधिकार प्रयोग गरी ऊर्जा, जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेशले यो मापदण्ड बनाएको छ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस मापदण्डको नाम "प्रणाली सुधार, विस्तार तथा मर्मत सम्भार आयोजना कार्यान्वयन मापदण्ड, २०८३" रहेको छ।
(२) यो मापदण्ड तुरुन्त लागू हुनेछ।
२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस मापदण्डमा,-
 - (क) "मन्त्रालय" भन्नाले ऊर्जा, जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश सम्झनु पर्छ।
 - (ख) "कार्यालय" भन्नाले मन्त्रालय मातहतका जलस्रोत तथा सिंचाइ विकास डिभिजन; खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय; खानेपानी, जलस्रोत तथा सिंचाइ विकास डिभिजन/सब-डिभिजन कार्यालय वा सोही प्रकृतिको काम गर्न स्थापित अन्य विषयगत कार्यालयलाई समेत बुझाउँछ।
 - (ग) "मर्मत सम्भार कोष" भन्नाले सिंचाइ/खानेपानी/ऊर्जा क्षेत्रका आयोजनाको उपभोक्ता संस्थाले सोहि आयोजनाको संचालन, व्यवस्थापन र मर्मत सम्भारका लागि उपभोक्ताबाट सेवा शुल्क वा महसुल रकम नियमित रूपमा जम्मा गर्ने गरेको वा अन्य कुनै आमदानीबाट प्रचलित कानून वा उपभोक्ता संस्थाको विधान बमोजिम बैकमा खाता खोली स्थापना गरेको मर्मत सम्भार कोष भन्ने सम्झनुपर्छ।
 - (घ) "खानेपानी महसुल" भन्नाले गण्डकी प्रदेश खानेपानी तथा सरसफाइ ऐन, २०७९ को दफा २४ बमोजिमको खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा उपयोग गरे बापतको महसुल तथा शुल्क सम्झनु पर्छ।
 - (ङ) "सिंचाइ सेवा शुल्क" भन्नाले गण्डकी प्रदेश सिंचाइ ऐन, २०७८ को दफा २६ बमोजिम सिंचाइ सेवा उपयोग गरे बापत उपभोक्ताले भुक्तानी गर्नु पर्ने शुल्क वा दस्तुर सम्झनु

डॉ. देवराज निरौला
प्रदेश सचिव

पछि र सो शब्दले त्यस्तो शुल्क तोकिएको समयमा भुक्तानी नगरेवापत लाग्ने विलम्ब शुल्क र सिंचाइ सदस्यता शुल्कलाई समेतलाई जनाउँछ।

- (च) "विपद् व्यवस्थापन" भन्नाले विपद् पूर्व तयारी, जोखिम न्यूनीकरण, विपद् प्रतिकार्य र विपद् पुनर्लाभसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण क्रियाकलाप सम्झनु पर्छ।

परिच्छेद-२

आयोजना कार्यान्वयनको न्यूनतम आधार

३. आयोजना कार्यान्वयनको न्यूनतम आधार : प्रणाली सुधार, विस्तार तथा मर्मत सम्भार आयोजना कार्यान्वयनका लागि तपसिल बमोजिमका न्यूनतम आधारहरू पूरा भएको हुनुपर्नेछ :

(१) आयोजना कार्यान्वयन शुरू गर्नु पूर्व प्रचलित कानून बमोजिम उपभोक्ता समिति गठन, दर्ता वा नवीकरण भएको हुनुपर्नेछ।

(२) उपभोक्ता समितिका प्रतिनिधि र कार्यालयका प्राविधिकबाट संयुक्त रूपमा आयोजनाको मुहानदेखि चुहानसम्मका संरचनाहरूको चेनेज उल्लेख गरी स्थलगत निरीक्षण गरेर प्रणालीको भौतिक अवस्था, देखा परेका प्रमुख समस्या, समस्या समाधानको उपाय, प्राविधिक विकल्प र कार्यको प्राथमिकताक्रम समेत निर्धारण गरी अनुसूची-१ अनुसारको मर्मत-सम्भार निरीक्षण (Maintenance Log Form) फाराम भरेर दुवै पक्षले प्रमाणित गर्नुपर्नेछ।

(३) कार्यालयले उपदफा (२) बमोजिमको प्राथमिकताको आधारमा विनियोजित बजेटको सीमा भित्र रही प्रचलित कानून/कार्यविधि अनुसारको जनसहभागिता वापत व्यहोर्नुपर्ने रकम समेत थप गरी लागत अनुमान तयार गर्नुपर्नेछ।

(४) कार्यालयमा आयोजनाको सम्झौता गर्नु पूर्व उक्त प्रणालीमा मर्मत सम्भार कोष स्थापना गरेको हुनुपर्ने र यस्तो कोषमा रहनुपर्ने न्यूनतम रकम अनुसूची — २ बमोजिम हुनुपर्ने।

(५) मर्मत सम्भार कोषमा अनुसूची-२ बमोजिमको रकम भन्दा कम रकम मौज्दात रहेको अवस्थामा उपभोक्ता संस्थाले नपुग हुने रकम उपभोक्ताबाट संकलन गरी न्यूनतम मौज्दात रकम कायम गर्नुपर्नेछ।

(६) नियमित रूपमा सिंचाइ सेवा शुल्क वा खानेपानी महसुल रकम संकलन नभएको आयोजनामा उपभोक्ता संस्थाले बैठकबाट निर्णय गरी मर्मत सम्भार कोषमा नियमित रकम उपभोक्ताबाट संकलन गर्नका लागि लिखित प्रतिबद्धता समेत जनाउन पर्नेछ।

ड. देवराज निरौला
प्रदेश सचिव

४. प्रणाली सुधार, विस्तार तथा मर्मत सम्भार आयोजनाको कार्यक्षेत्र (scope):

(१) आयोजनाको नियमित मर्मत-सम्भार, विपदबाट क्षतिग्रस्त आयोजनाको तत्काल पुनर्स्थापना, आयोजनाको सुधार विस्तार, स्तरउन्नति, जिर्णोद्धार सम्बन्धी कार्य।

(२) आयोजनाको उद्देश्य पूरा हुने, सेवा सुचारू हुने र सम्पूर्ण आयोजना सम्पन्न हुने कार्य।

तर उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा उल्लेख भएको भएपनि आयोजनाबाट आंशिक रूपमा सेवा संचालन (partially functional) भई उपभोक्ताले सेवा सुविधा प्राप्त हुने गरी मर्मत सम्भार कार्य संचालन गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन।

(३) खानेपानी आयोजनाको हकमा उपदफा (१) र (२) मा उल्लेखित प्रावधानको अधीनमा रही समुदायलाई नपुग भएको पानीको स्रोत थप गर्न, आवश्यक संरचना थप गर्न, संरचना संरक्षण गर्न, पानी ट्यांकी थप गर्न, पानी प्रशोधन सम्बन्धी संरचना निर्माण गर्न, पाइप लाइन मर्मत गर्न, जोखिमयुक्त स्थानमा जोखिम रोकथामका संरचना निर्माण गर्न, साविकमा सार्वजनिक धारा रहेको वितरण प्रणालीलाई एक घर एक धारा मोडलमा रूपान्तरण गर्न, आयोजनाको संरचनागत सुधार गर्न, जिर्णोद्धार गर्न, आयोजनाको स्तरोन्नति गर्न, प्रविधि थप परिस्कृत तथा प्रणाली सुदृढीकरणसँग सम्बन्धित अन्य कार्य गर्न सकिनेछ।

(४) सिंचाइ आयोजनाको हकमा उपदफा (१) र (२) मा उल्लिखित प्रावधानको अधीनमा रही नयाँ बाँध निर्माण वा सुधार गर्न, पानीको स्रोत थप गर्न, आवश्यक पर्ने नयाँ संरचना थप गर्न, भइरहेको संरचना सुधार गर्न, पानी बाँडफाड र पानी वितरण संरचना निर्माण गर्न, जोखिमयुक्त स्थानमा जोखिम रोकथामका संरचना निर्माण गर्न, संरचना संरक्षण गर्न, पानी चुहिने नहरको खण्डमा पक्की नहर बनाउन, आयोजनाको संरचनागत सुधार गर्न, आयोजनाको स्तरोन्नति कार्य गर्न, सिंचित क्षेत्र विस्तार गर्न, सिंचाइको सम्योजनात्मक उपयोग गर्न, जिर्णोद्धार गर्न, प्रविधि थप परिस्कृत र प्रणाली सुदृढीकरणसँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्न सकिनेछ।

५. तटबन्ध तथा नदी व्यवस्थापन आयोजनाको हकमा साविकको संरचना मर्मत-सम्भार, सुधार, थप/विस्तार तथा सुदृढीकरण सम्बन्धी कार्य गर्न सकिनेछ।

६. ऊर्जा सम्बन्धी आयोजनाको हकमा साविकको संरचना मर्मत-सम्भार, सुधार, थप/विस्तार/जिर्णोद्धार, प्रविधि थप परिस्कृत कार्य तथा सुदृढीकरण सम्बन्धी कार्य गर्न सकिनेछ।

परिच्छेद-४

स्रोत सुनिश्चितता वा रकमान्तर

७. स्रोत सुनिश्चितता वा रकमान्तरको आधार:

(१) यस बजेट उपशिर्षकमा समावेस भएका आयोजनाहरूको आवश्यकता र औचित्यको आधारमा सम्बन्धित कार्यालयको प्राविधिक पुष्ट्याई सहितको सिफारिसको आधारमा आयोजनामा स्रोत सुनिश्चितता गर्न वा रकमान्तर गर्न सकिनेछ ।

परिच्छेद-५

विपद व्यवस्थापन

८. विषयगत कार्यालयबाट विपद व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय तथा जिल्ला विपद व्यवस्थापन कार्यमा सहयोग पुग्नेगरी मनसुनजन्य र अन्य प्रकारका विपदबाट प्रभावित व्यक्तिगत तथा सामूहिक आवास/वस्तीको संरक्षण तथा क्षतिग्रस्त भएका खानेपानी र सिंचाइ संरचनाको तत्काल मर्मत-सम्भार गरी सेवा पुनर्स्थापना कार्यमा विशेष ध्यान दिनुपर्नेछ ।
९. विनियोजित बजेट, विपदको किसिम र संबेदनशीलता हेरेर कार्यालयले जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, जिल्ला समन्वय समिति, स्थानीय तह/वडा र उपभोक्ता/लाभग्राही संस्था, सरोकारवाला निकायसँग समन्वय र सहकार्य गरी मन्त्रालयलाई कामको विवरण र अनुमानित लागतको जानकारी दिई तत्काल आवश्यक कार्य संचालन गर्न सक्नेछ ।
१०. कार्यालयले अनुसूची-३ बमोजिमको प्राथमिकताक्रममा पर्नेगरी विनियोजित बजेट, आवश्यकता र औचित्यताको आधारमा विपद जोखिम व्यवस्थापन कार्यका लागि आवश्यक ग्याबियन तार-जाली, पाइप आदि सामग्री वितरण गर्न सक्नेछ । यस्ता सामग्री माग गर्दा सम्बन्धित व्यक्ति वा संघ-संस्थाले सम्बन्धित स्थानमा भएको विपद सम्बन्धी घटनाको मिति, किसिम र क्षतिको संक्षिप्त विवरण समेत खुलाई स्थानीय तह/वडाको सिफारिस र सम्भव भएसम्म आवश्यकता/औचित्य/जोखिम/नोक्सानी झल्किने गरी सम्बन्धित स्थानको फोटोग्राफ पेश गर्नुपर्नेछ ।
११. कार्यालयले विपद व्यवस्थापनको लागि निवेदन पेस भएको स्थानको स्थलगत निरीक्षण गरी यथार्थ विवरण बुझ्न सक्नेछ ।
१२. दफा १० बमोजिम वितरित तार-जालीमा ढुङ्गा भर्ने तथा वितरित पाइपको ढुवानी सहित सम्बन्धित स्थानमा जडान गर्नका लागि खन्ने-पुर्ने कार्यको व्यवस्थापन सम्बन्धित व्यक्ति वा संघ-संस्था आफैले मिलाउनु पर्नेछ ।

ड. देवराज निरौला
प्रदेश सचिव

१३. तार जाली, पाइप लगायतका सामग्रीको उपयुक्त स्थानमा उपयुक्त तवरले उपयोग गर्ने प्रतिबद्धता जनाउन लगाई त्यसको दुरुपयोग हुन नदिन उक्त सामग्री बुझेर लैजाने सम्बन्धित व्यक्ति/संस्था स्वयम् नै जिम्मेवार र जवाफदेही रहने कुराको निम्ति अनुसूची-४ बमोजिम सम्बन्धित कार्यालयले कबुलियत गराउनुपर्ने छ।

परिच्छेद-६

विविध

१४. कारवाहीको व्यवस्था : यस मापदण्डको दफा ३ मा उल्लेखित आधारभन्दा फरक हुने गरी काबू बाहिरको अवस्था वा प्राविधिक समस्या आईपरेको कारणले गर्दा समयमा काम सम्पन्न हुन नसकेको अवस्थामा बाहेक आगामी आ.व.मा दायित्व सिर्जना भएको अवस्थामा सम्बन्धित कार्यालय प्रमुख नै जवाफदेही हुनेछ।
१५. बाधा अड्काउ फुकाउ: यस मापदण्डको कार्यान्वयनबाट आयोजना कार्यान्वयनमा कुनै बाधा अड्काउ आईपरेमा आवश्यकता अनुसार मन्त्रालयले बाधा अड्काउ फुकाउन सक्नेछ।
१६. मापदण्ड संशोधन: यस मापदण्ड आवश्यकता अनुसार मन्त्रालयले संशोधन गर्न सक्नेछ।
१७. बचाउ: यस मापदण्डमा उल्लेख भएका कुरामा यसै मापदण्ड र अन्यको हकमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

[Signature]

ई. देवराज निरौला
प्रमुख अधिकारी

अनुसूची-१

आ.व.:

मिति:.....

उल्लेख गर्नुपर्ने कुनै खास समस्या/विषय वस्तु भए उल्लेख गर्ने :-

कार्यालयको तर्फबाट प्रमाणित

डॉ. हरमल साहब
हरमल निहाल

अनुसूची -२

मर्मत सम्भार कोषमा मौज्जात हुनुपर्ने न्यूनतम रकम

क्र. सं.	आयोजनाको किसिम	न्यूनतम मौज्जात रकम
१.	सतह सिंचाइ प्रणाली	रु ५०/- प्रति रोपनी वा ६५०/- प्रति विगाहा
२.	लिफ्ट/भूमिगत सिंचाइ प्रणाली	रु १००/- प्रति रोपनी वा रु १३००/- प्रति विगाहा
३.	ग्राभिटि खानेपानी प्रणाली	रु १००/- प्रति घरधुरी
४.	लिफ्ट खानेपानी प्रणाली	रु २५०/- प्रति घरधुरी
५.	लघु जलविद्युत आयोजना	रु २५००/- प्रति किलोवाट

प्रष्टोक्ति : मर्मत सम्भार कोषमा हुनुपर्ने न्यूनतम मौज्जात रकमको गणना गर्दा सिंचाइ प्रणालीको हकमा प्रयोग हुने "प्रति रोपनी" र "प्रति विगाहा" शब्दावली को अर्थ "मर्मत गर्नुपर्ने स्थान (जस्तै शाखा/ प्रशाखा) को प्रणालीले सिंचित हुने क्षेत्रको रोपनी वा विगाहा" सम्झनुपर्ने र सो क्षेत्रको आधारमा न्यूनतम मौज्जात रकम गणना गर्नु पर्नेछ।

 ई. देवराज निरोला
 प्रदेश सचिव

अनुसूची - ३

विपद व्यवस्थापन कार्यको प्राथमिकताक्रम

प्राथमिकता क्रम	विवरण
१	व्यक्तिगत तथा सामूहिक आवास/वस्ती
२	खानेपानी सेवा/सिचाइ सुविधा पुनर्स्थापना, सार्वजनिक संरचना/सम्पत्ति
३	साँस्कृतिक सम्पदा
४	खेतियोग्य जमिन
५	अन्य किसिमको जमिन

इ. देवराज निरौला
प्रदेश सचिव

अनुसूची - ४

तारजाली/पाइप बुझ्नेको भरपाई

भरपाई दादै, आज मिति —:— गतेका दिन कार्यालय,
 वाट गर्नका लागि यस डिभिजन कार्यालयमा
 आधारमा बाट मिति र च.नं. — को सिफारिसपत्रको
 बुझिलिई यो भरपाई गरिदियो/लियो।

तपसिल:

१. तारजाली :- थान,	साईज :-
२. पाइपको लम्बाई :- मिटर,	किसिम :- पोलिथिन/जि.आई./.....
साइज:-मि.मि./इन्च,	सेरिज:- के.जि./से.मि. ^२ /ग्रेड/.....

कार्यालयबाट बुझाउनेको:

दस्तखत:-.....	<u>बुझिलिनेको:</u>
नाम, थर:-.....	दस्तखत:-.....
पद:-.....	नाम, थर:-.....
कार्यालयको नाम:-.....	नागरिकता नं. वा अन्य सरकारी परिचय पत्र नं:-.....
	सम्पर्क नं:-.....

तारजाली/पाइप बुझिलिनेको तर्फबाट भएको प्रतिबद्धता

आज मिति — गते का दिन यस कार्यालय,
 बाट — थान/मिटर जाली/पाइप बुझलिएकोमा आजको मितिले ६० (साठी) दिन भित्र सो
 तारजालीमा दुइभरी संरक्षण कार्य वा लाइन खन्ने-पुर्ने गरि पाइप गाडेर पानी संचालन कार्य गरिसक्ने छु । यसरी
 प्राप्त सामग्री वापतको भुक्तानी अन्य कुनै निकायबाट कुनै पनि तवरबाट लिने छैन र यसको दुरुपयोग हुन दिने पनि
 छैन भनी प्रतिबद्धता जाहेर गर्दछु। यस प्रतिबद्धता भन्दा अन्यथा भएको ठहर हुन आएमा कानून बमोजिम
 सहुंला/बुझाउँला ।

नाम:	दस्तखत:.....
ठेगाना:.....	सम्पर्क नं.:.....
मिति:.....	

इ. देवराज निरोला
 प्रदेश सचिव